

Képzőművészeti Szemle

Aba Novák Vilmos és Pátzay Pál kiállítása után csoportkiállítás nyílt meg az **Ernszt-múzeumban**. Az ő szereplésüket mint kiugrást könyvelték el művészi körökben; nagy sikerük akaratlanul fokozott igényeket támasztott a közönségben a csoportkiállítás szereplőivel szemben is. Az első teremben *Fáy Dezső* munkái foglaltak helyet. Fáy a vonal, a fekete és a fehér kiforrott nagy művésze. A Divina Commediájához készült fametszetek rajzai (33 darab) Dantét akarják kommentálni, mint ahogy a középkor óta oly sokszor tették ezt a festők: Orcagna, az urbinói kódex ismeretlen mestere, Botticelli s hogy az újak közül csak a leghíresebb fametszőt említsük, a francia Doré. Mindegyikük festői eszközökkel kívánja számunkra a nagy szellemet megközelíthetőbbé, érthetőbbé tenni. Fáy évekig készült lapjai nemcsak mint a tartalom kísérői, a költői látomások anyagban transzponálói, hanem mint grafikai megoldás is figyelmet érdemelnek. Vékony vonalai élesek, szabatosak, folijai nyugodtak és a xylográfia minden szépségét érvényre juttatják. Egyéb munkái közül I.N.R.I. és a Szent elragadtatása című metszetei olyan elmélyüléssel készültek, mint a XV. század körüli Einblattdruck-ok. *Feiks Alfréd* divatos zsúrfestő. Bravuros krokijai az ecsettel atelié-vicek. *Ferenczy Valér*, a halhatatlan Ferenczy Károly fia, aki 16 éves korában mint a magyar festészet legnagyobb reménysége indult el pályáján, ma minden ragyogó színézése mellett szárnyaszegetten erőtlén. *Perlrott-Csaba Vilmos*, az öreg chercheur, egy életen keresztül mást sem tett, mint frontot változtatott s így mi sem természetesebb, hogy öreg fejjel is újat kezd. A nagy keresésben elvesztette önmagát s így nem tudunk hinni őszinteségében. Egy a maga dolgában biztos művész munkái *Galle Tibor* aquarelljei. Vizes papíron készült festményei hangulatosak, részleteikben különösen szépek. Technikában sokat tanult a Kelet művészeitől. *Feszty Masa* belülről világító színein és jól komponált képein meglátszik az olasz kultúráltság. Madonnája, Kis Szent Terézkéje és Anyám című portréja őszinte, belső átélés visszhangjai.

Az arisztokrácia házi szobrása, *Ligeti Miklós* a tegnapi művészi mentalitásából él. Eszményi világa a rodeni impresszionista szobrászat. Legelső szobra, az Anonymus, még ma is a legjobb. A terézvárosi templom falában lévő relieffjének kicsinyített mása, Krisztus sírbatétele (terrakotta) jó munka. Szerencsés félóra alatt készült Ferenc József vázlatos portréja. Bestiá-já a transzparens szemekkel, panoptikum-szerű. A felület megmintázását cizellörje és kőfaragója érti.

A **Tamás Galériában** állított ki *Bor Pál* mérnök, festő, szobrász, író. Poligráf szellem a reneszánsz elmélyülése nélkül. A francia Braque-ból indul ki, illetve annak egyik állomásából, amelyet az már régen gyorsvonati sebességgel elhagyott. Bor egy síkban mozog a múltkor

bemutatott Kmettyvel, csakhogy annak művészi multja és képességei nélkül. Képei geometriával készülnek, nála mindent a körző, vonalzó rendez el s egyúttal kírft minden művészi szabadságot az itt értelmetlen kubizmus. Absztrahálás akar lenni s az elvonatkoztatás helyett élettelenek lesznek képei és kiállított gipszei, melyeken a tehetetlen-ség törvénye uralkodik.

Gömöri Raidl Ida két héttel később, ugyancsak a Tamás Galériában állította ki festményeit. Első impressziónk az, hogy képei nem szükségszerűségből jöttek létre. Rippl Rónai, akit követni akar, a maga stílusában jóformán mindent kimerített. A mester után újat nemcsak az ő zsánerében, hanem az impresszionizmus ma már jóformán elfelejtett irányában is nehéz létrehozni. Ezért tűnik a mi festőnk invenció-nélkülinek. Nincs mondanivalója. Témakeresése erőltetett (például uzsonnázó mezítelen alak kék csészével és egy fál narancssal). Csend-elete és tájai külsőleg Cezanne-t érzetik.

Majd *Pekáry István* festő kiállítása következett Tamáséknál, ki a kozmos detailját látja és rakja össze egy egésszé. A szintetikus festő témaköre széles. Csendélet, tájkép, arckép egyformán szerepelnek nála. Egy-két képe érdekesen hat, amint például elmeséli a falut vagy a kikötőt, de az örökös ismétlés egyhangúvá válik és pleonazmusnak tűnik. Paraszt-portréjaival travesztál. Festési metódust csinált, abból indul ki, hogy mindent úgy akar érzékeltetni, amint azt egy gyermek látná. Ezt főrekszik azután fejleszteni körülbelül úgy, amint azt Rousseau, a halála után nagy hírre vergődött francia finánc-festő tette, aki azonban nem tudta, míg Pekáry nem akarja másképen festeni dolgait. Vele együtt szerepelt *Gádor István* keramikus. Úgyes, szellemes mintázó, erősen a bécsiék hatása alatt áll. Túl sok benne a humor és a groteszk, mely dolgait gyakran komolytalanná teszi. Mázai egyhangúak s így az agyagalapzat és a máz játékát szinte kikapcsolja. Még craquelét sem alkalmaz. Kár, hogy nem az ősi forrásból merít, — a kínai, perza, valamint a népies kerámiából — pedig ezektől sok titkot leshetne el, mint általában a modern kerámia tette.

Hetvenedik csoportkiállítását rendezte a **Nemzeti Szalon** s ez éppen úgy jött létre, mint ahogy a többi szokott itt születni. Nem annyira a kvalitáson, mint inkább azon volt a hangsúly, viselik-e a katalógus, a meghívó, az adminisztrálás, a helyiség költségeit? Ha igen, akkor jöhet az anyag! Természetesen az ilyen kiállítás színvonala alacsony régiókban mozog s a tehetős műkedvelőnek nyújt elsősorban lehetőséget. Néha, de ritkán, kivétel is akad. — *Ducsay Béla* olajfestményei, elsősorban a vallásos tárgyúak és aquarelljei fejlődés-képes tehetséget árulnak el. Egyelőre hátránya a bátortalan színezés, bár jó úton halad, mert egyik-másik képén, merészebb látomásain már is érvényesül a belülről előretörő foszforeszkálás. Kompozíciója az erőssége. Itt-ott ugyan túlzó s ez majdnem félszeggé teszi imaginárius vizióit. Előadásmódja barokkos, Greco expresszivitása felé hajlik. Olajképei közül kiemeljük a színes Szent Imre eljegyzését, a transzcendentális állapotban levő Prófétá-ját, finom optikával készült Madonná-ját és végül az elipszisben komponált egyik legszebb képét: Krisztus gyógyít. Könnyed technikával készültek aquarelljei (nedves papíron), melyeket a napfény és az árnyék erőteljes kifejezése tesz széppé. — *Dr. Say Géza* képei Nagybánya és mestere, Benkhard hatása alatt állnak. Ez a függő viszony teszi, hogy nincs még igazi képlátása. Színezése nyers. — *Wagner József* pasztelljei nem nagyigényűek. — *Török Éva* küzd az anyaggal és a technikával.

Ugyanebben a helyiségben nyílt meg a *Rézkarcoló Művészek Egyesületének* kiállítása, melynek nagy sajtó és erkölcsi sikere mellett a megnyitás napján még csak volt publikuma, azonban mintegy másfél hét után be kellett zárni, főleg az érdeklődés hiánya miatt. Grafikusaink egységesen jelentek meg, irányra való tekintet nélkül, mint mindig. Nem stílusprogramot, hanem elsősorban jó művészetet akartak adni. Ennek az egyetlen helyes és egészséges felfogásnak tulajdonítható az a nagy siker, amely világszerte kísérte kiállításaitak, már 1924-ben Zürichben, 1927-ben Amerika nagy városaiban, utána Japánban, majd legújabban Philadelphiában. A kiállított lapok nagy része el is kelt és mindenütt becsületet szereztek a magyar névnek. Az ő szereplésük jogosított fel először bennünket, hogy a magyar művészetet európai viszonylatba állítva konstatáljuk, hogy ma is, a háború után, az elsők között van. A Szalon nagytermének főfalát *Olgyay Viktor*, az egyesület elhunyt elnökének munkái díszítették. A becsületes törekvésű professzor nemcsak művészi munkáival, hanem elsősorban azzal tette nevét emlékezetessé, hogy mindazokat, kik mint kiállítók ide köréje sereglettek, a rézlap és a faduc rejtelseibe ő vezette be. *Olgyay* portróját *Aba Novák Vilmos* markáns, élesvonalú tollrajza örökölte meg, mely olyan, mintha vésővel akarná agyunkba rögzíteni mestere fejét. Egyébként csak néhány dologgal szerepel, de az a kevés minden bizonnyal a magyar grafika legszebbjei közé tartozik. Látomásai gyötrelmesek, megrázók. *Savonarola* c. karca vetekszik *Goya Capricos* bármelyik lapjával. *Mene* tekel *Ufarsi harca*, a fenyegetés borzalmas pillanatát jeleníti meg valóságosan. *Szönyi Istvánt* régen a folt, a vonal (Illés elragadtatása), újabb lapjain a tónus izgatja. *Varga Nándor* grafikájának alaphangja érzelmes, lírai és e mögé rejti technikáját, melyet nem akar prononszírozni, mint azt *Komjáthi Gyula* teszi, aki virtuozitását is szereti kihangsúlyozni. Monumentális tája szépiarajz; olyan, mintha valami barokkmesternek könnyed vázlatra lenne. *Patkó Károly* egyik legtisztultabb grafikusunk; a maga tartalmi és technikai kiegyensúlyozottságával megérdemelt tetszést aratott. *Perugia* tekervényes útját merész lendülettel vezeti végig lapján s ezt a nyugtalan ívet egyenlíti ki az etruszk város házainak vertikális vonalaival. *Bárkavontatás* című karcán, hodlerien egyszerű alakjaival, pompás apró részletei ellenére kompozíciójával mégis egységet tud teremteni.

C. Molnár Pál, aki csak újabban foglalkozik a fametszéssel, máris e nemben a legjobbat produkálja. Foltjait merészen osztja. Technikája egyszerű, kézenfekvőnek látszik, a valóságban legegyszerűbb lapja is nagy előtanulmányok útján jött létre. Angyali üdvözlete xylografia, a quattrocento lelkes áhítatát sugározza. *Gáborjáni Szabó Kálmán* metszeteinél még van mellékes részlet. Felépítése biztos, a fekete-fehér foltokat jól értékesíti. *Istókovits Kálmán* terhes a gondolatoktól, fantáziája csapongó, forrongó látványai démoniak. Elsősorban tartalmi mondanivalóját hangsúlyozza. Vallásos tárgyú képei drámaiak: *Szent László*, *Hegyí beszéd*, *Szent halála* stb. *Barcsay Jenő* monumentális, melyhez a kubizmuson át jutott. *Nagy Sándor*, hogy az egymás mellett megférő stíluskülönbségeket szembeállítsuk — minden részletében gondos, csupa lelki és technikai kifinomodottság. — *Simkovics Jenő*, *Vadász Endre* szép anyaggal szerepelnek. *Conrad Gyula* biedermeieri erőtlen s csak dekoratív, mint ahogy az artiztikusra törekvő *Zádor István* enervált. *Erdei Viktor* chassideusok életéből vett jeleneteket állított ki; senki sem érezte volna hiányát, ha ezeket

a semmitmondó skicceket nem látja. Zsidó alakjainak szerepeltetésével olyan Abel Pan-féle világsikerre pályázik.

Zimankós hideg húsvét vasárnapján nyílt meg a *Szinyei-társaságnak* az a kiállítása, melyen a nemrég végzett és a tehetséges művésznövendékek mutatkoztak be. Kevés tavaszi napsütést hoztak a holnap fiatal művészei a Nemzeti Szalonba. Mennyi akarás! Milyen merészség nekiindulni a bizonytalannak, ahol s amikor a beérkezettek, a nagyok is, keserves küzdelmet folytatnak az élettel. Reménytelen a helyzet. Hetven kiállító s a termés minősége bizony gyenge. Ami a legnagyobb baj, stílusnak játszák ki a gyengeséget, a fogyatékossgot. A legtöbbet ígérők: *Hámor Ilona* tud rajzolni, színérzéke is van, de Laurencen-t utánozza. *Hollós Mattioni Eszter* templomozó lányai gazdagon színesek. *Fáy Loránt* dekoratív. *Csóka István* Szőnyit utánérzi. *Kolbe Mihály* alaposan megnézte Velaquezt, nem tud tőle szabadulni. Kiemeljük még *Antal Loránd*, *Cifferi József* festőket, *Gárdos Miklós* és *Metky Ödön* szobrászokat.

Dr. Jajczay János